

DIRVA

Nr. 128

Lapkritis-November 7, 1960

Cleveland, Ohio

Pedagoginis Institutas Vilniuje gavo naujus rūmus

Pedagoginis institutas, kuris buvo įsikūręs Vilniuje daugiausia Aušros Vartų gatvėje (dabar vad. Gorkio), o pastaruoju metu buvo dar išsimetęs Totorių ir kitose Vilniaus gatvėse, gavo naujus rūmus, kurių jam pavydės universitetas ir kitos aukštosios mokyklos. Nauji instituto rūmai yra Žvėryne, gražiojoje rezidencinėje Vilniaus dalyje, prie Neries. Rūmuose yra trys amfiteatrinės auditorijos po apie 150 vietų, 27 įvairios laboratorijos, eilė garso nepraleidžiančių vienaviečių "klasių" muzikos pamokoms ruošti, auditorijų ir kitokių patalpų, iš viso apie 300.

Partija nesigailėjo lėšų mokytojus ruošiančiai mokyklai, nes ji mokytojus partija deda dideles viltis ir stengiasi jų kiek galima daugiau saviškai išsiauklėti. Davusi institutui naujus rūmus, partija davė ir naują direktorių: dabar pedagoginio instituto direktorius yra V. Uogintas, buvęs partijos CK mokyklų skyriaus vedėjas. (Kitas ilgą laiką buvęs CK pareigūnas, kultūros skyriaus vedėjas S. Lazutka jau kuris metas yra universiteto praeitorius: padeda matematikui rektoriui J. Kubiliui valyti universitetą nuo "buržuazinio nacionalizmo prietarų").

NAUJI RUBLIAI SIEK TIEK PRIMINS LIETUVOS LITUS

Nors valdiniai skaičiuotojai ir stengėsi įrodinėti, kad Lietuvos litas maždaug atitiko penkis dabartinius rublius, bet kainų pavyzdžiai rodo, kad arčiau prie tiesos yra skaičiavimas, kad Lietuvos litas buvo vertas maždaug 10 bolševikinių rublių.

Taigi dabar, kai bus paleisti apyvarton dešimterio-pai brangesni rubliai, kainos taisybės bus maždaug panašios į buvusias kainas Lietuvos litais. Štai pats finansų ministras R. Sikorskis aiškina, kad pusiau rūkytos lenkiškos dešros 100 gramų dabar kainuoja 1 rublis 65 kapeikos, o naujais pinigais bus 16 kapeikų. Litais dešra ka-

tuodavo irgi, maždaug tiek pat ("Arbatinė" dešra 1937 metais buvo Lt. 1,85 kilogramas. 1939 metais jau Lt. 2,15). Dabar saulėgrąžų aliejus, nerafinuotas, kilogramas naujais rubliais bus 1,55. Sėmenų aliejus 1939 metais buvo Lt. 1,54 kilogramas. Smulkaus cukraus kilogramas buvo vienas litas arba litas su penkiais centais (1939), o dabar prieš porą metų buvo 10 rublių (dažnai net su 20 kapeikų), pastaruoju metu buvo jau tik 9 rubliai, o dabar, naujų pinigų proga, žada dar atpiginti, būtent, iki 88 kapeikų kaimuose, ir net iki 82 kapeikų miestuose. Pažymėtina, kad bolševikų valdžia miestiečiams pardavinėja cukrų beveik 7% pigiau, negu kaimiečiams.

Koks bus rublio santykis su doleriu, tuo tarpu tyliama. Jeigu bus laikomasi ligšiolinio oficialaus kurso, tai Maskvos bankas norės už vieną savo rublį gauti net du su puse dolerio. Jei būtų pritaikytas turistinis kursas, tai išeitų, kad rublis ir doleris lygūs. Rusiškų šaldytuvų kaina naujais rubliais bus 150 ir 200 rublių. Už tiek dolerių Amerikoje irgi gaunama gana gerų šaldytuvų, berods žymiai geresnių už rusiškus. Automobilai bus: "Moskvičius" (nemainytinas jį, pvz., Fordo Falconą) — 2500 rb., "Volga" — 4000 rb. Abiem atvejais už tokias dolerių sumas Amerikoje galima gauti žymiai geresnius automobilius.

Nauji rubliai tačiau toli nesusilygins su Lietuvos litais atlyginimų srityje. 1939 metais liepos mėnesį ne kvalifikuoto darbininko mėnesinis uždarbis buvo apie 125 litus (apie 5 litai darbo diena, 8 val.). Stalčiaus uždarbis buvo apie 167 litai ir šaltkalvio apie 205 litai mėnesiui.

Dabar ne kvalifikuoto darbininko uždarbis, perskaičius naujais rubliais, bus 27-30 rublių mėnesiui. Mokytojo arba kvalifikuoto darbininko įmonėje (šaltkalvio, tekintojo) mėnesinis uždarbis naujaisiais rubliais bus 60-80 rublių.

Taigi, kainos naujais rubliais bus panašios į nepriklausomos Lietuvos laikų kainas, bet atlyginimai — apie 3 ar net 5 kartus mažesni. Toks santykis tarp kainų ir uždarbių yra ir dabar. Naujų "brangesnių" rublių įvedimas iš esmės nieko nepakeis (jeigu tikrai viskas bus perskaičiuojama vienodai, mažinant dešimterio-pai). Toks darbo žmonėms skriaudingas atlyginimų ir kainų santykis pasiliks tol, kol pasiliks monopolistika, nekontroliuojama, savavališka darbo žmonių išnaudojimo sistema, patenkinamai aprūpinanti tikrai aukštesniuosius naujos valdančios klasės sluoksnius.

MIRĖ DAILININKAS JONAS ŠILEIKA

Spalio 27 dieną Kaune mirė vienas iš vyresniosios kartos lietuvių dailininkų Jonas Šileika, 77 metų amžiaus. J. Šileika, vos baigęs pradžios mokyklą, išvyko Amerikon, kur išėjo vidurinę mokyklą ir 1910 metais Chicagoje baigė dailės mokyklą. 1921 metais grįžo į Lietuvą ir dėstė tapybą meno mokykloje, Kaune. Nuo to laiko jis dirbo pedagogo darbą Lietuvoje. Kaip realistinės krypties dailininkas (portretistas ir peizažistas), gerai buvo vertinamas ir bolševikų valdžios, kuri apdovanojo J. Šileiką garbės titulu, medaliu ir pastaruoju metu mokėjo jam pensiją.

SUGRĮŽO DVIRATININKAI IŠ KELIONĖS VLADIVOSTOKAN

Beveik pusmetį iš Klaipėdos į Vladivostoką važiuavę dviratininkai sugrįžo Klaipėdon. Grįžo Algimantas Knašas, Algirdas Petkūnas, Gotfridas Šimkus ir Domas Vitkus. Tik negrįžo jų vadovas Liudas Alseika, 73 metų amžiaus keliautojas, ta kelione norėjęs atžymėti savo gausių kelių 50 metų sukaktį. Jis žuvo anapus Maskvos, suvažinėtas karinio sunkvežimio.

LNA

Pirmuoju sniegu padengti naujai pastatyti Žvėryne, Vilniuje, Pedagoginio Instituto rūmai, kuriems partija negailėjo lėšų, kad tik geriau paruošti komunistinei ideologijai atsidavusius mokytojus.

DE GAULLE PRAPLĖTĖ PASIŪLYMUS ALŽIRUI

Prancūzijos prez. De Gaulle padarė dar didesnių nuolaidų Alžiro klausimu, savo kalboje jau atvirai pasiūlydamas nepriklausomybę, bet kartu pabrėždamas sąlygą, kad bet kokios derybos tuo reikalu būsiančios galimos pradėti tik tada, kai bus pasiektas susitarimas ginklų paliaubų klausimu. Ginklų paliaubas, kaip įžangą į politines derybas, Alžiro sukilėliai ligšiol atmetinėjo.

Prez. De Gaulle savo kalboje taip pat pabrėžė, kad, jeigu jo pasiūlymai Alžiro klausimu negalės būti įgyvendinti įprastiniu būdu, jis pasinaudosias konstitucijos teikiama platėsnėmis teisėmis ir apeliuosias į visus Prancūzijos gyventojus referendumo keliu. Tuo būdu būtų pasiektas klausimo sprendžiamosios fazės, kartu apsaugant valstybės interesus.

Tas pareiškimas yra laikomas prez. De Gaulle atsakymu į vis didėjančią jo politikos kritiką iš kairės, kuri reikalauja tuoj pat pradėti derybas dėl taikos, ir į kritiką iš dešinės, kuri reikalauja išlaikyti Prancūzijos suverenumą Alžire. Referendumas reikštų prez. De Gaulle bandymą išnau-

doti savo populiarumą neapsisprendusiose Prancūzijos masėse, sustiprinant savo pozicijas prieš kraštutiniuosius opozicionierius.

Bet prez. De Gaulle atmetė visus sukilėlių reikalavimus, kurie vestų prie sukilėlių dominacijos Alžire. Jis atsisakė atitraukti prancūzų armiją iš Alžiro, prieš pravedant gyventojų apsisprendimo plebiscitą. Jis taip pat išpėjo sukilėlius, kad pagalbos ieškojimas komunistiniuose kraštuose galėtų Alžirą padaryti sovietiniu satelitu.

Ferhat Abbas, sukilėlių provizorinės vyriausybės galva, pareiškė, kad komunistinės Kinijos pažadai teikti "neribotą pagalbą" sukūrė "visiškai naują situaciją, ir jis daugiau nebesidomys derybomis su prez. De Gaulle.

Komunistinė Kinija pareiškė, kad pagalba Alžirui ateinančiais metais susidės iš ginklų, pinigų ir "technikų", bet "savanoriai" nebū-

sią siunčiami 1961 metais. Sovietų pagalba, kaip manoma, būsianti kitokio pobūdžio. Ji teiksianti materialinę pagalbą netiesiogiai, per savo satelitus, kad neįsprovokavus ginkluoto konflikto su Prancūzija, kas galėtų iššaukti globalinį karą, tačiau ji naudosis Alžiro klausimą, politiškai spausdama Vakarų, kaip pvz. Berlyno atvejų.

Pastarosiomis dienomis Maskva pradėjo vis smarkiau pulti De Gaulle, kaltindama Alžiro pavergimu ir viešai žadėdama paramą sukilėliams. Kai kurie stebėtojai net pranašauja, kad Maskvos ir Paryžiaus santykiai artėja prie krizės. Prancūzija daugeliu atvejų yra pareiškusi Maskvai, kad santykiai tarp abiejų sostinių iširs, jei Maskva pripažins sukilėlių provizorinę vyriausybę. Maskva ją de facto pripažino praėjus mėnesį, tačiau kitų stebėtojų nuomone, tolesnių žingsnių tuo tarpu nedarysianti.

Pavergtųjų Seimas prieš naujus uždavinius

ŽINIOS IŠ VISUR

• JAV griežtai pasmerkė paskutinįjį Jungtinių Tautų pranešimą apie padėtį Kongo. Specialiame pareiškime valstybės departamentas atmetė JT gen. sekr. asmeninio įgaliojimo Raješvar Dajal priekaištus, pagal kuriuos belgai bandą užvaldyti Kongo vyriausybę. "Mes turime pagrindą tikėti belgų gerais norais ir pastangomis pagelbėti Kongui", pabrėžiama valst. departamento pareiškime.

• Etiopija ir Liberija apskundė Hagos tarptautiniam teismui Pietų Afrikos Uniją dėl rasinės diskriminacijos politikos.

• Sovietijos atstovai Jungtinėse Tautose pareiškė, kad jie nekelsią Chruščiovo reikalaujamos JT gen. sekretoriato reformos iki ateinančio gegužės mėnesio.

KAIRĖJE: Lietuvių Katalikų Bendruomenės Brazilijoje choras, vadovaujamas muziko Felikso Girdausko (vidury), aktyviai reikšiasi lietuviškoje veikloje ir yra laikomas vienu stipriausių meninių vienetų S. Paulo lietuvių kolonijoje.

Natūralu, rodos, būtų, kad iš koloninio jungo iškintytų ir nepriklausomybę gavusios Afro-Azijos tautos rikiuotųsi prieš kolonizmą, nepaisydamos, kokios jis pats ar jo aukos yra spalvos. Faktiškai betgi taip nėra. Ir Jungtinėse Tautose susidaro paradoksas: juo daugiau ateina JT nariais buvusiųjų kolonijų, juo sunkiau darosi JT plotmėje pasireikšti prieš vietinį kolonizmą. Daugumas buvusiųjų kolonijų, tapusių nepriklausomomis valstybėmis, sovietinio kolonizmo atžvilgiu rikiuojasi su vadinamais neutraliais. Šioks naujųjų Afro-Azijos valstybių nesiorientavimas kelia susirūpinimą ne tik sovietinio kolonizmo aukoms, bet ir Jungtinių Tautų blaiviai galvojančioms delegatams.

Būdinga šia prasme Australijos delegato Jungtinėse Tautose W. C. Wentworth Pavergtųjų Seimui sugestija.

"Jungtinėms Tautoms, — sako jis, — trūksta trijų dalykų: sovietinių siekimų visumos supratimo, iniciatyvos ir valios savo politikai vykdyti iki galo..."

"Kol mes neperprasime sovietinės strategijos pa-

grindinių uždavinių ir jiems vykdyti vartojamos leniniškos taktikos, — mūsų (JT) politika negali būti paveiki. Deja, aš esu pritrenktas fakto, — sako Wentworth, — kad šiuo atžvilgiu yra (tarp JT delegatų) labai didelis trūkumas teisingo supratimo".

Wentworth manymu Pavergtųjų Seimas turėtų įsteigti specialų informacijos ir tyrimų centrą, kuris JT delegatus aprūpintų teisingais objektyviais duomenimis JT svarstymuose iškilusiais klausimais. Kr.

ACEN PRIĖMIMAS AUSTRALIJOS DELEGACIJAI JT

Lapkričio 2 Pavergtųjų Seimo vadovybė padarė Australijos delegacijai Jungtinėse Tautose priėmimą ir delegatui W. C. Wentworth įteikė atžymėjimą — devynių sovietų pavergtų Centro ir Rytų Europos tautų vėliavas bendrame stovė su įrašu: "Ryžtingam kovotojui už žmogaus vertę ir tautų laisvę". Priėmimo be australų ir sovietų pavergtų tautų atstovų dalyvavimo ir eilė amerikiečių politikų. Priėmimui vadovavo Pavergtojo Seimo pirmininkas V. Sidzikauskas.

1943 vasario 2 popietę vokiečių generalinio štabo žemėlapiuose, rodančiuose Rusijos fronto pozicijas, buvo raudonu kryželiu užbrauktas nedidelis mėlynas apskritimas. Prieš 76 dienas tas apskritimas vaizdavo Stalingradą su 22 vokiečių divizijomis ir 364,000 vyrų. Pusantro mėnesio kietų kovų ir šalčio pasėkoje žuvo 220,000 vokiečių karių, o likusieji 123,000 pateko į rusų belaisvę, iš kurios Vokietijon grįžo tik 5008 paliejęliai. Šioje vietoje pradėdame spausdinti to mūšio istoriją.

IKI PASKUTINIO ŠOVINIO...

Vokiečių šeštoji armija pradeda žygi

Žemiau pradėdamų spausdinti istorinių reportažų ciklas paruoštas pagal buvusio vokiečių armijos karo korespondento Heinz Schroeter surinktus duomenis. Reicho propagandos ministeris Goebbelsas jam buvo pavedęs parašyti knygą apie Stalingrado tragediją, tačiau, kai ji buvo paruošta spaudai, Goebbelsas išsigandęs pasakė, kad ji būsianti "nepakeliama vokiečių tautai". Viešumon ji išėjo tik po keliolikos metų, papildyta duomenimis iš vėliau prieinamais tapusių šaltinių.

1940 gegužės 8 Krefeldo viešbučio svetainėje vyriausias armijos vadas, gen. plk. von Brauchitsch, kalbėjo gausiam generolų ir kitų aukštųjų vokiečių armijos karininkų būriui:

--Esate išvakarėse susitikimo su priešu, kuris, kariškai svarstant, yra joks priešas. Jums jokia paslaptis, kas jūsų laukia anapus Maaso upės. Reikia pasirūpinti, kad prieš ginklų pramonė būtų, neprarandant laiko, išjungta naujoviška netikėtumo taktika. Mes žinome, kad prancūzai yra drąsūs, bet ne kare. Mes mažai žinome apie jų skaičių, apginklavimą ir pasiruošimus, bet turime atskirti juos nuo anglių ir atskirai sunaikinti. Jie nieko nežino apie mūsų naują tankų taktiką, ir tai reiškia jų pralaimėjimą. Aš tikiu, kad mes baigsime per mėnesį. Dievas su jumis ir jūsų kareiviais.

Vėliau jis paėmė parankėn gen. plk. von Reichenau ir, pasivedęs šalin, pasakė:

--Tikėkimės poryt, pone von Reichenau.

Tas "poryt" jau buvo kartojamas keletą mėnesių. Šešiolika kartų buvo planuotas puolimas į vakarus, ir šešiolika kartų buvo atšauktas. Nuo 1939 metų rudens šeštoji armija laukė X dienos. Tačiau ši kartą tas "poryt" buvo jau nebeišvengiamas: Hitleris buvo užsispyręs vykdyti savo planus.

1940 gegužės 9 Duesseldorfo aerodrome nusileido iš rytų pusės atskridęs lėktuvas. Iš jo išlipo kapitonas, kurio visą bagažą sudarė portfelis su plieninėmis sienomis ir trim užraktais. Jo buvo laukiama, ir kapitonas lipo į automobilį, kuris jį nugabeno į šeštosios armijos štabą.

Pusvalandžiu vėliau kurjeris perdavė savo portfelį armijos štabo viršininkui gen. mjr. Friedrichui Paului. Generolas priėmė jį ramiai, tik jo kairioji veido pusė kiek trūkiškojo. Šeštajai armijai išmušė pirmoji likiminė valanda. Trisdešimt keturiais mėnesiais vėliau turėjo

paskutiniosios rodyklė pasiekti vidunaktį, bet to tuo metu generolas dar negalėjo žinoti. Jei Apvaizda tą dieną jam būtų leidusi pažvelgti į ateitį, daugelis sprendimų būtų buvę pasukta kita kryptimi.

Gen. mjr. Paulus tada negalėjo žinoti, kad jo viršininkas gen. plk. Jodl 1946 metais prieš tarptautinį karinį tribunolą Nuernberge pareiškė: "Aš labai užjaučiu feldmaršalą Paulus, jis negalėjo žinoti, kad Hitleris, jau pirmosioms žiemos pūgoms prasidedant, Stalingradą laikė prarastu."

Tos dienos vakare generolas Paulus perdavė armijos vadui gen. plk. von Reichenau gautą įsakymą pradėti žygi į Olandiją. Slaptažodis "Danzigas" pradėjo veikti. Ketvirčiu valandos vėliau Paulus paspaudė tą legendarinį "raudoną mygtuką", kuris pajudino frontą. Karo veiksmams praktiškai buvo pradėti.

Tuo metu dar atsitiko šis tas, ko vokiečiai nenujautė, nekalbant jau apie tai, kad nežinojo. Ketvirtadienio vakare Jacobus Sas, Olandijos karinis atache Berlyne, susitiko vieną aukštą vokiečių žvalgybos karininką, kuris jam išdavė, kad įsakymai pradėti invaziją į Vakarus jau duoti, ir Hitleris vyksta į vakarų frontą.

--Bet vis dar įsakymas gali būti atšauktas, -- pastebėjo pulkininkas. -- Pusė dešimtos yra kritiškas momentas, ir jeigu iki to laiko nebus gauta priešingo įsakymo, frontas pajudės.

Tos dienos vakare, tuo pačiu metu, kai šeštoji armija savo daliniams perdavinėjo puolimo įsakymus, Olandijos karinis atache prie vieno šalutinio lėktuvo į vyriausiąją kariuomenės štabą Bendlerio gatvėje laukė žinios. Po dvidešimties minučių jam buvo pranešta: "Mielasis, priešingo įsakymo negauta, ir Hitleris išvyko į vakarų frontą. Ši kartą invazija tikrai prasidės. Gal susitiksime kur nors po karo." Majoras Sas bėgte nuskubėjo į pasiuntinybę, iš kur žinią perdavė belgų kariniam attachė, ir pastarasis iš savo pusės šoko prie telefono užaliarmuoti Briuseli. Pusę valandos majoras Sas laukė ryšio su Hagos karo ministerija, iš kur pagaliau atsiliopė laivyno leitenantas Post Uitweer.

--Postai, pažįsti mano balsą, ar ne? Aš esu Sas iš Berlyno. Aš noriu tik viena pasakyti: susklauskite ausis rytojui švintant. Ar supratote mane, galite pakartoti?

Leitenantas Uitweer pakartojo ir pridūrė:

--Tai laiškas 210 gautas.

Tai buvo šifruotas pasikalbėjimas tarp karinio attachė ir karo ministerijos. "Laiškas" ir skaičius reiškė invazijos datą.

Pusantrios valandos vėliau Olandijos karinės žvalgybos viršininkas plk. van de Plassche paskambino Berlynui su pastebima abejone balse:

--Aš gavau blogą žinią apie tamtos žmonos operaciją. Man labai gaila, bet aš norėjau pasiteirauti, ar jau konsulatavote visus gydytojus?

Ir majoras Sas įmiršęs per viešo ryšio laidą atkrito:

--Aš nesuprantu, kodėl mane dar trukdote. Aš kalbėjau su visais gydytojais, ir ji prasideda rytoj, švintant.

Hagos abejonės turėjo pagrindą, nes invazijos terminas jau tris kartus anksčiau buvo išduotas, ir Olandijoje pradėta netikėti, nes tas terminas kiekvieną kartą buvo atidėtas. Bet ši kartą data buvo tikra.

Jeigu šių pasikalbėjimų ir nebūtų įvykę, tai kiti reikšminiai tą dieną galėjo atkreipti prieš dėmesį, nes tą vakarą buvo nutraukti visų armijos rajone veikiančių teatrų ir kinų spektaklių ir per garsiakalbius paskelbta: "Visiems vokiečių armijos kareiviams įsakyma tuoj pat susirinkti į savo paruošties dalinius."

Šeštosios armijos žvalgybos viršininkas vos neapalpo išgiręs tai. Nemažiau miršo ir pats armijos vadas, kai jam buvo tai pranešta:

--Koks idiotas tai sugalvojo?

Bet idijotas nebuvo rastas, tik nereikėjo stebėtis, kai specialus dalinio vadas, kuriam buvo pavestas uždavinys staigiai užimti sveikus tiltus, vos penkiolikai minučių praėjus nuo X valandos, pamatė oran išlekiantį svarbiausią Maaso tiltą, jo dar nespėjus pasiekti vokiečių pionierių.

Vėliau jau viskas vyko pagal įprastinę karo rutiną. Šeštoji armija perėjo Olandiją, gegužės 28 priėmė Belgijos kapituliaciją, pagelbėjo "atlikti švarą" Duenkirchene ir, pasukusi į pietus, nužygiavo iki Loire upės. Ištiesomis savaitėmis ji uostė paraką ir šviną. Po ginklų paliaubų su Prancūzija, armija Bretanėje laukė didžiojo šuolio į anglų salas. Šeštajai armijai buvo numatytas uždavinys per Cherburgo pusiasalį šokti į pietvakarinę Anglijos pakrantę.

Bet "Jūros liūto" operacija buvo atšaukta. Pusmetį von Reichenau armijos kareiviai nebūgainai leido laiką. Jie susitvarkė uniformas ir pasikalė pirmuosius puspadačius. Dienomis atlikinėjo pratimus prancūzų žemėje, vakarais gėrė prancūzišką vyną, retkarčiais parašydami laiškų namus.

Reichenau buvo pakeltas į maršalo laipsnį, ir kai pavasarį vokiečių divizijos pajudėjo į rytus,

BULGARIJOJE KARIUOMENĖ YRA VISIŠKOJE SOVIETŲ KONTROLĖJE

Bulgarija -- galbūt tik išskyrus Albaniją -- yra tobuliausiai sovietizuota ir patikimiausia sovietų vasalinė valstybė pietrytinėje Europoje. Tai liečia ir bulgarų "liaudies armiją", kuri praktiškai yra tapusi organiškai sovietinės armijos dalimi.

Beveik totališkos Bulgarijos sovietizacijos priešas reikia ieškoti abiejų tautų giminin-gume ir dideliame Maskvos stratiname susidomėjime tuo kraštu. Jau Teherano ir Jaltos konferencijose Stalinas reikalavo pokarinės Bulgarijos įtraukimo į sovietų kontrolės sferą. Kai, pvz., Bulgarijos vyriausybė 1944 metų vasarą tyrė ginklų paliaubų su Vakaraais galimybes (Bulgarija nebuvo karo būklėje su Sovietija) -- pastarieji, pataikaudami Maskvai, perdavė tą pasiūlymą Maskvai: esą, jie nebuvę pasiruošę priimti Bulgarijos kapituliacijos.

Tokia Vakarų demokratijų laikysena iššaukė nepaprastą opozicinių jėgų nusivylimą kapituliacijos metu. Nenuostabu, kad tokio Vakarų elgesio pasėkoje iš karto iškilo prososietinės jėgos. 1944 metų liepos 12 regentui įteiktame visų partijų memorandume buvo sakoma, kad "mūsų išlaisvintojos Rusijos atžvilgiu turi būti vedama atvira, garbinga, draugiška ir pasitikėjimo pilna politika". Šis partijų žingsnis turėjo įtakos ir bulgarų karininkai. Vėl pradėjo atbusti seni prorusiški jausmai. Be to, "Karinių Lygon" susiorganizavusių jaunųjų karininkų tarpe buvo nemaža komunistų simpatijų, kurie tikėjo, kad Sovietija esanti "atgimusį Rusiją".

Raudonoji armija buvo visur pasitinkama su gėlimis ir beveik visų gyventojų simpatijomis. Komunistai tuometinėje propagandoje buvo krašto išlaisvintojai. Bet komunistai vis dėlto tuo metu buvo atsargūs kariuomenės atžvilgiu. Pirmoje "tėvynės fronto" vyriausybėje jie, tiesa, turėjo lemiamus postus, bet karo ministerijai paskyrė nekomunistą Damjaną Velcevą, kuris turėjo nekomunistiškai nusiteikusių karininkų pasitikėjimą. Tikrasis komunistų įtakos kariuomenei centras buvo karinis partijos skyrius, kuriam vadovavo Georgi Damjanov, senas revoliucionierius ir artimas Georgi Dimitrovo bendradarbis. Jis buvo baigęs Frunzės akademiją Maskvoje, sovietinės armijos eilėse Belovo slapyvardžiu kovojęs prieš Vokietiją ir vėliau buvęs Frunzės akademijos lektorium. Nuo 1935 metų buvęs ko-

minterno agentų eilėje Europos ir Art. Rytų kraštų, besąlyginis Maskvos įsakymų vykdytojas. Jis sukūrė politinį aparatą, kuris garantavo absoliučią komunistų partijos įtaką bulgarų armijoje.

Tačiau sovietai per savo "instruktorius" ir "patarėjus" ir patys paėmė į rankas kontrolę. Ir šiuo metu bulgarų armijoje jų dar esame per 5000. Jie, kaip sovietų piliečiai, visur turi pirmenybę prieš bulgarų karininkus. Jų atlyginimai yra net 10 kartų didesni. Jiems įrengtos specialios krautuvės. Finansų ministerijoje yra atskiras skyrius, kuris moka algas tiems "patarėjams".

Jie visi priklauso Sovietijos karinės misijos viršininkui. Tie sovietiniai specialistai įstatyti į visus kariuomenės dalinius, todėl praktiškai jie kontroliuoja visą armiją. Tuo būdu sovietų karinės misijos viršininkas yra faktinis bulgarų armijos vadas. Šių patarėjų gana daug yra ir generaliniame štabe, kuriam vadovauja Sovietijoje mokslą baigęs gen. Ivan Buvkarov.

Kokia didelė yra tų "patarėjų" įtaka, aiškėja ir iš "generolo" Slavco Turnskio atvejo. Prieš II Pasaulinį karą jis buvo mokytojas, o vėliau aktyvus partizanų vadas. Po 1944 spalio 9 jis buvo pakeltas į generolus ir paskirtas "Rakovskio" karinės akademijos viršininku. Toje akademijoje dirba ir daug sovietų karininkų. Su vienu jų, tūlu majoru, Turnskis susikirto, atsisakydamas pildyti majoro įsakymą. Netrukus po to jis buvo apšauktas "titoistu", areštuotas

ir nušalintas, nepaisant fakto, kad Turnskis buvo bulgarų komunistų partijos centrinio komiteto narys!

Sovietinių "patarėjų" armijoje bijomasi. Jie inspektuoja armiją, iš anksto nepranešdami, tikrina karinę drausmę, karinį pasirėngimą ir politinį švietimą. Bulgarų karininkai jų akivaizdoje laikosi labai santūriai, bijodami jų pranešimų aukštesnėms instancijoms.

Nenuostabu, kad šiandien bulgarų armija yra sovietinės armijos kopija iki smulkmenų. Apmokymas, ginklai ir drausmės nuostatai grynai sovietiški. Politinis švietimas nukopijuotas iki smulkmenų. Iš karininkų ir kareivių nuolat reikalaujama imti pavyzdį iš sovietinės armijos laimėjimų. Būdinga, kad daugumas naudojamų dainų yra taip pat sovietinės kilmės.

Tiesioginėje sovietų žinioje yra Bulgarijos sienų apsauga ir 6 pulkų dydžio "vidinė armija". Tačiau kiek praktiškai "liaudies armijoje" esama nepriklausomumo, aiškiai parodo paskutiniai didieji manevrai, kuriuos pravedė sovietų štabas, o bulgarų armija tik pildė jo įsakymus.

Bet šiandien, priešingai 1944 metams, daugumas Bulgarijos kareivių ir karininkų yra nusiteikę jau antisovietiška. Lemiamieji to pasikeitimo faktoriai yra nepasitenkinimai; komunistų sukurtomis gyvenimo sąlygomis visame krašte ir vis labiau juntamas sovietų dominavimas. Tas faktas yra gana reikšmingas, kalbant apie bulgarų armijos kovingumą. (tp)

Miknos Riestaragio paskutinė rinkiminė agitacija

BOLIVIJA SVARSTO SOVIETŲ PASIŪLYMĄ

Bolivijos vyriausybė, kaip iš patikimų šaltinių patiriama, karštai svarsto, ar priimti Chruščiovo pasiūlytą cino liejyklą, t.y. ar siųsti Maskvon techninę misiją, kuri turėtų smulčiau išsiaiškinti kokios rūšies ir kokios apimtys cino liejyklą ar cinko koncentravimo fabriką, o gal ir abu Sovietija duotų.

Chruščiovas, viešėdamas New Yorke, Bolivijos delegatams užsiminė, kad Sovietija yra linkusi Boliviją aprūpinti cino liejykla arba cinko koncentravimo fabriką. Po to Bolivija bandžiusi tirti panašias galimybes Wash-

ington, tačiau negavusi jokio atsakymo. Liejyklos įrengimas kaštuotų apie 10 mil. dolerių.

Viešojo opinija Bolivijoje labai entuziastingai priėmusi Chruščiovo siūlymą, ir kai kurie sluoksniai pranašauja, kad misija į Maskvą bus pasiųsta, jeigu JAV neduos kontrapasiūlymo.

Nors rūda yra svarbiausias Bolivijos eksporto objektas, Bolivija jau eilę metų bando rasti kelius, kad bent dalis rūdos būtų apdirbama vietoje. Bolivijos cino kasyklos buvo nacionalizuotos po 1952 metų revoliucijos.

MUTUAL FEDERAL BENDROVĖS REKORDAS...

- Įsteigta Chicagoje 1905 metais.
- Nuo 1905 metų pergyvenom karus, ekonomines depresijas, panikas ir krizes, tačiau visiems savo taupytojams išmokėjom kiekvieną sutaupytą dolerį.
- Jūsų pinigus galima perkelti iš kitur, jei atnešite savo banko knygutę.
- Pinigų taupymui nereikia važinėti, juos galite atsiųsti paštu, nes mes apmokame visas pašto persiuntimo išlaidas.
- Nuo šių metų liepos 1 dienos dividendai yra pakelti iki 4 1/4.

MUTUAL Federal SAVINGS and Loan Association

Chartered and Supervised by the United States Government
2202 W. CERMAK ROAD • CHICAGO 8, ILLINOIS
Phone: Virginia 7-7747 John J. Kazanaukas, Pres.

DAR TRYS VALANDOS NAKTIES (5)

DESZŲ ĄRVAY

"Čia kalba Maskva. Vykdyk..."

Vėlią popietę Kuzinas išvažiaavo automobiliu iš kalėjimo. Jis mieliai būtų ėjęs pėsčias, bet žmonės atidžiai stebi kiekvieną, išsėinantį iš kalėjimo bloko. Jie atsiskubina ir rodo veidus, tartum norėdami visiems kitiems pasakyti: tą mes turime įsidėmėti.

--Į Budą? -- paklausė juodojo limuzino šoferis.

--Taip.

Beveik visi, kurie juodaisiais limuziniais išvažiuodavo iš centrinio kalėjimo, vykdavo į Budą. Ten, kalnų šlaituose, stovėjo vilos, kuriose jie gyveno.

Automobilis slinko judriomis gatvėmis, Kuzinas galvojo. Mintyse jis girdėjo tarymo skyriaus viršininko balsą: "Perimkite tuo tarpu Ilonos Farkasch bylą, labai paprastą reikalą. Ji atsiskubina prisipažinti. Jūs priversite užsispyrėlę prabilti. Jūs išmokote, kaip tai atlikti. Panaudokite kiekvieną priemonę. Galų gale ji pasakys daugiau, negu mums reikia."

Trafiko lempos rodė raudoną, šviesą, limuzinas sustojo. Sanakryžą užplūdo skuba --kojos kelėnės, šviesios ir tamsios; jų tarpe vaikai, judrūs, bet nerūpestingi, tartum viskas būtų tik žaismas; sijonai, seni ir nauji, juodi ir margi, vieni palaidai kabą aplink senas blauzdas, kiti besišvaistę aplink grakščias šlaunis. Sunkvežimis sutrimtavo, trafiko lempos švietė žaliai.

Szechenyi-hegy vila buvo panaši į vasarnamį. Ji turėjo plačiai išskleistą pirmąjį aukštą ir stovėjo pusiau kalno, dengiamo jazminų, alyvų ir aukso lietaus krūmų. Kuzinas turėjo du apstatytus kambarius tuo namo mansardoje. Savininkas buvo Boronkai, kulto ministerijos sekretorius. Jis stebėjo vaikus Andrasą ir Juditą, žaidžiančius tenisą. Tik jo žmona buvo nusisukusi nuo teniso aikštės. Ji nemėgo aštuoniolikmetės mergaitės iš pirmųjų vyro vedybų -- ne dėlto, kad ji buvo jo, o ne jos dukterė. Ji nepakentė palyginimo tarp savo ir jaunos merginos išvaizdos, kuris visada kildavo, pažvelgus į mergaitės jaunatviškus sąnarius. Geležiniai sodo varteliai užsitrenkė, ir ponis Boronkai, kaip ženklą gavusi, griebėsi pudros ir lūpų pieštuko. Žvyruotu takeliu artėjo Kuzinas. Jis ėjo, visiškai paskendęs savo mintyse.

--Laba diena, drauge Kovacsai! -- sušuko ponis Boronkai. Draugas Kovacs buvo taip išsiblaškęs, kad pasijuto išgirdęs Kuzino pavardę, tačiau ponis Boronkai negalėjo jausti, kad Kovacs iš tikrųjų vadinosi Kuzinas. Ji numetė pudrinę ant sta-

liuko.

--Aš vėl laimėjau! -- sušuko Judita savo tėvui, spinduliudama džiaugsmu. Boronkai nusišypsojo.

Kuzinas uždarė savo kambario langą. Tuo metu jis pastebėjo, kad gėlėms reikia vandens. Jis pylė į vazonus, iki vanduo išsiliejo į padėklus. Srovelė nutekėjo palange ir nulašėjo ant kilimo. Kuzinas užtraukė miegamąjo užuolaidas, nutraukė nuo kojų batus ir nenusiėngęs krito į lovą. Tačiau miegas neėmė. Visos mintys vedė link Ilonos Farkasch, tačiau mastymas nieko nedavė.

Šieninėje spintelėje stovėjo palinkus bonka, šalia gulėjo duona, lašiniai ir svogūnai. Kuzinas griebė abrikosų degtinę, gėrė ir mąstė.

Ji nepažinojusi Asbotho. Taip ji tvirtino vakariniame kalėjime. Ji neigė pasikalbėjimus su kelnieriu iš "Arany Bika". Iš kur Asbothas gavo nuodų? Chemijos studentai lengvai prieina prie ciano kalio, per eksperimentus, ir Ilona Farkasch buvo vienintelė iš chemiją studijuojančių Asbotho pažįstamų.

Kuzinas gėrė vis daugiau, galvojo vis mažiau, bet užmigo tik temstant. Miegas buvo neramus ir nešė pakrikusius vaizdus:

Kirmėlės suėdė mėnulį, utelės užslopino saulę, ir prokuroras perskaitė Ilonai mirties sprendimą. Kartuvų kilpą gaubė jos kaklą, o jis, Kuzinas, turėjo pasvirti krėsluką iš po jos kojų. Jis norėjo. Tačiau ji, kuri niekada nebuvo atrodžiusi tokia graži, ramiai stovėjo ant medinio krėsluko, šaltai iš aukšto žiūrėdama į jį. Subliuvo garsiakalbis: "Čia kalba Maskva; Kuzinai, vykdyk teisingumą."

Kuzinas nesišūdino. Tada priėjo prokuroras, nusišypsojo ir pasakė: "Taip daroma!" Krėslukas nuskrido tolyn. Tačiau Ilonos kritimas nebuvo gilus. Jos kojos ieškojo atramos, tik keliais centimetrais nesiekdamos žemės.

"Ne!" sušuko Kuzinas. Jis pagriebė merginą ir išnešė iš kalėjimo kiemo. Jie ėjo automobiliu ir nuvažiavo. Ji kankino troškulys, Ilona davė jam gerti ir pasakė nusišypsodama: "Ciano kalis!" Jis pašoko.

Kampe stovįs laikrodinis mušė pilną valandą. Jis suskaičiavo dešimtį dužių. Vienuolika. Jis grabinėjo naktinio stalelio lempas. Ir rankinis laikrodis rodė vienuoliktą. Jis nusišluostė prakaitą nuo kaktos, atsikėlė, priėjo prie telefono ir išsuko centrinio kalėjimo numerį.

--Prašau automobilių parką. Užimtas? Lauksiu prie aparato.

Sapnas nesiskleidė. Vaizdai, neregėti akdes: žodžiai, negirdėti ausies; atlikti darbai, nepakėlus rankos; ir vis dėlto matyti, ir girdėti ir atlikti kūnu, oda, kaulais, smegenimis.

Telefono ragelyje atsiliespė šoferių tarnyba.

--Čia Kovacs, atsiųskite automobilį.

Jis laukė prie lango, žiūrėdamas į naktį virš šviesomis mirguliuojančio miesto. Horizonte grūmojo audra, tolimesniais tūnais dundėjo vos girdimai. Oras buvo tvankus. Kuzinas gėrė vandenį, bet tas buvo be skonio. Gatvėje sutrimtavo automobiliai. Prožektoriai sumirgėjo pro pavorės krūmus. Kuzinas išbėgo.

Budoje, senamiestyje, vienas po kito geso langai. Pestas dar nesiruošė miegoti. Bangų žaidime mirguliuodami ir begales kartų pasidaugindami, atsispindėjo miesto žiburiai tamsiame Dunojaus vandenyje šviesiau už tikrovę. Viena neono reklama žybjėjo iš skersinės gatvės. "Restoranas -- vynas -- alus", perskaitė Kuzinas pravažiuodamas.

--Ar žinote girą? -- paklausė jis.

--Rusai ją mėgsta, -- atsakė šoferis. -- Trejus metus vežiojau rusų majorą, ir dažnai jam darydavau girą. Iš kur jūs žinote girą?

--Aš kartą gėriau pas vieną rusą, bet nežinau, kaip gira daroma, -- melavo Kuzinas.

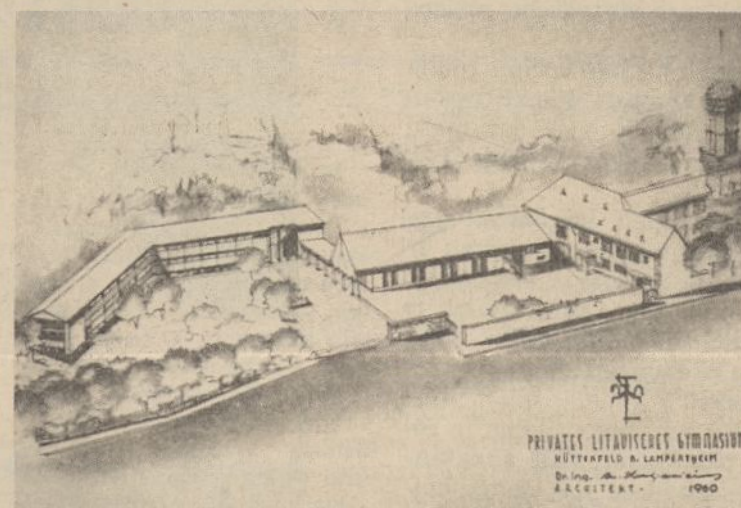
--Labai paprastas reikalas, -- aiškino šoferis. -- Duona, geriausiai juoda duona, sudedama kibiran ir užpilama virtu vandeniu. Mišinys rūgsta, jei pridedi rūgšties tešlos, tai greičiau. Už dviejų dienų gira gatava.

Limuzinas sustojo ties kalėjimo vartais.

(Bus daugiau)

Vasario 16 Gimnazijos mokytojų taryba. Sėdi iš kairės: K. Motgabis, Stp. Vykintas, S. Antanaitis, gimnazijos direktorius kun. dr. L. Gronis, bendrabučio vedėja Vykintienė, gimn. kapelionas kun. J. Navickas, H. Motgabienė, dr. S. Valančius, Stovi: kun. J. Dėdinas, Weiland, dail. A. Krivickas, Powsns, F. Skėrys (jis taipgi dėsto protestantų tikybą) ir gimnazijos inspektorius P. Gailius.

Dabartinioje Vasario 16 Gimnazijos pastatoje nelengva mokytis, nes klasės įrengtos barakuose, kur maža šviesos ir žiemą sunku apšildyti. Arch. A. Kulpavičius nemokamai padarė projektą praplėsti gimnazijos pastatus, kairėje pristatant "sparną", kuriame tilptų klasės ir kitos reikalingos mokslo patalpos. Bet tai reikalauja nemažai pinigų...

Ją atstovaudami, ministeriaudami ir atnašaudami centą centan... (240 psl.)

Šio rašinio antraštėje mes Raulą pavadiname "Tremties gyvenimo kronikininku". Dirvoje jis plačiai pagarsėjo savo "akimirky kronikomis". Jo knygoje sudėtos iš įvairių laikraščių bei žurnalių per paskutinį dešimtmetį parašytus straipsnius (jie buvo gerokai perdirbti, perredaguoti ir toli gražu ne visi sudėti) irgi būtų galima pavadinti "akimirky kronikomis", nes jie buvo parašyti tam tikromis aktualiomis progomis, kitaip sakant, akimirky sudėjus visas, jaudinant, jautriai autoriaus pagaliau ir daugelio mūsų pačių išgyventas ir plačiai pagrįstas dokumentas.

Kitą kartą pakalbėsime apie Raulo knygoje keliama ir akcentuojama krašto rezistencijos primatą.

TREMties GYVENIMO KRONIKININKAS

Br. Railos knyga "Tamsiausia prieš aušrą"

Vyt. Alantas

Dabar mūsųose išleidžiama nemaža atsiminimų literatūros. Žinoma, gerai, kad mūsų senės kartos veikėjai stengiasi supažindinti jaunąją kartą su savo darbuote ir gyvenimu ir palikti istorinės medžiagos atelčiai, bet ar visi tie rašytojai suranda tinkamą formą savo veiklai nuvesti ir sugeba atskirti pelnus ir grūdus, tai jau kitas klausimas.

Be atsiminimų lieka atsiminimai, tuo tarpu kai publikacija yra gyvos, garuojančios, tikrovės nuotrauka arba, gal geriau tiktų ją pavadinti, filmu. Žinoma, tas filmas gali būti labai asmeniškasis, originalus ir ne taip originalus, padarytas išeinant iš tam tikros pasaulėžiūros, filosofijos ar politinio šitikinimo taško, bet vistiek jis mums įdomesnis ir patrauklesnis už atsiminimus, nes tuos įvykius bei faktus, kuriuos fiksuoja ir analizuoja publicisto plunksna, mes patys kūrime, juose dalyvaujame ir išgyvename.

Tokios mintys ateina galvon skaitytojui sklaidant Bronio Railos knygos "Tamsiausia prieš aušrą" puslapius. Tai yra savotiška knyga, sakyčiau, mūsų rašyvoje unikumas, tai yra knyga apie mus pačius. Ją skaitydami skaitytojas dar kartą išgyvena mūsų tremties politinį dešimtmetį (šioje knygoje autorius daugiausia liečia politinius, partinius ir rezistencinius reikalus nors prabėgomis užkliudo ir kitas aktualias tremties gyvenimo problemas; kitose knygose jis ketina liesti daugiau mūsų kultūrinius klausimus).

Daug dalykų iš paskutinio mūsų tremties gyvenimo dešimtmečio jau ima dingti užmaršties miglose, bet Railos gyva, drąsi, reikli ir kartais drastinė plunksna juos vėl atidengia prieš skaitytojo akis ir verčia jį giliau susimąstyti dėl mūsų meito kelio teisingumo bei tikslumo ir tuo pačiu meta perspektyvą į ateitį. Vargu ar bus perdėta pasakius, kad Railos knyga "Tam-

siausia prieš aušrą" yra ne kas kita, kaip mūsų tremties politinio kūno guldymas ant operacinio stalo, jo žaizdų operavimas ir atkaklus ieškojimas vaistų joms gydyti...

Savo knygos pratarmėje autorius sako, kad jo knyga esanti "iš mūsų dabartinės išsivijos istorijos ir mūsų santykių su Tėvyne iškarpa. Gal siaura, ne visuotinė, tik individuali, savotiška ir daug kur skirtinga nuo įprastinės, bet vis dėlto mūsų tautinio likimo iškarpa -- tragiška, rimta, žiauri, linksma, juokinga, ironiška, pamišėliška." (13 psl.)

Jei tai yra "iškarpa" tai tikrai raiščiška iškarpa, bet man rodos, kad toks apibūdinimas nėra visai tikslus. Taip, tai yra "individuali, savotiška ir daug kur skirtinga nuo įprastinės" bet tai nėra iškarpa, o labai pilnas, originalus ir įtaigus paveikslas.

Raila savo žurnalistinį patyrimą, plačią intelektualinių pasiruošimų ir toli gražu ne "įprastinių" talentu analizuoti įvykius ir formuluoti savo mintis apėrėpa tokius plačius mūsų tremties gyvenimo akiračius, kad skaitytojo akyse iškyla nebe "iškarpa", nebe vienas paveikslas

atplėštas kampelis, bet spalvinga ir išsami visuma. Vietomis jo teptukas lengvai žaismingas, gal "pamišėliškas", kaip jis pats sakosi, bet daugiausia autorius savo paveikslą tapo tamsiomis, tragiškomis ir žiauriomis dėmėmis, nevengdamas ir satyros. Jis neturi jokio pasigailėjimo tiems mūsų taip vadinamiems laisvinimo veiksniams, kurie skendėjo ir dar šiandien iš dalies tebeskandėja partinių rietenų makalynėje išleisdami iš akių pagrindinius ir esminius krašto vadavimo reikalus, kuriems daugiau rūpėjo kurti egzilines vyriausybes, parlamentus ir ambasadorystes ir kovoti su mūsų diplomacija, kaip kad nuoširdžiai rūpintis mūsų politinės bei kultūrinės rezistencijos organizavimu tremtyje.

Taip, Railos tapomas paveikslas nėra linksmas, nors vietomis autorius nusišypso, o kartu su juo ir skaitytojas, bet tai yra šypsenos pro ašaras. Tartum norėdamas pabėgti nuo sunkių, kamuojančių minčių ir truputį išblaškyti skaitytoją, jis užtraukia "Lyderių romansą", kurio čia duodame vieną posmelį:

Politikuojame, vis konferuojame ir daug veiksmiuojame tautos vardan,

Congressman FRANCES P. BOLTON

A Leader in Foreign Affairs

- ★ Former U.N. delegate; ranking member of House Committee on Foreign Affairs.
- ★ Official Missions to Africa, Soviet Union and Middle East; knows foreign leaders personally.
- ★ Missions not only diplomatic but humane: visited hospitals, and schools in many lands.

Vote to keep her representing YOU in Washington and in World Affairs

ENDORSED BY CLEVELAND PLAIN DEALER — CLEVELAND PRESS — GREATER CLEVELAND NEWSPAPER ASSOCIATION

BOLTON FOR CONGRESS COMMITTEE — KENNETH J. SIMS, CHAIRMAN

20 metų tos srities praktika.

Vokiečių radijų taisymas

TELEFUNKEN
Authorized Factory Service

TELEFUNKEN HI-FI STEREO SETS

SCHWAB RADIO & T. V.
Sales and Service
1615 DETROIT AVENUE
CLEVELAND 2, OHIO

Sandėlyje didelis pasirinkimas įvairiausių modelių

LAKEWOOD 1-4669

TRECIOKAS AGENCY

SENIAUSIA LIETUVIŠKA KELIONIŲ AGENTŪRA

Kelionių bilietų parūpinimas ir pinigų persiuntimas į visus kraštus

TAIP PAT IR VISOKIOS RUSIES APDRAUDA

Kur tik besiruostumėt keliauti, tuoj susirikiat su mūsų įstaiga

ALBINAS IR KAZYS TRECIOKAI
311 Walnut Street, Newark 5, N. Jersey
Telefonas: Market 2-4867

NOW! **4 1/4%** PER ANNUM

on ALL ACCOUNTS

4 1/2% EARNING ON PREPAID SAVINGS

Effective Jan. 1, 1960
FREE ALUMINUMWARE WITH \$500.00 OR MORE

ST. ANTHONY
SAVINGS & LOAN ASS'N.
1447 S. 49 Court, Cicero, Ill.
Tel. Bishop 2-1397

HOURS: MONDAY 9 to 5
TUESDAY, THURSDAY, FRIDAY 9 to 5
SATURDAY 9 to 1
WEDNESDAY CLOSED

DIRVA

— THE FIELD —

Established in 1915
6907 Superior Avenue
Cleveland 3, Ohio
HENDERSON 1-6344

Prenumerata metams: \$10.00 • Laikraštis išeina tris kartus savaitėje: pirmadieniais, trečiadieniais ir penktadieniais, išskyrus šventes.
Redaguoja: B. Gaidžiūnas, V. Gedgaudas ir J. Palukaitis
• Redakcine kolegija sudaro: P. Bastys, E. Čekienė, R. Mieželis, V. Rastenis ir St. Santvaras.

Lithuanian Newspaper • Issued in Cleveland every Mon., Wed., and Fri. except in case of Holidays • Published by American Lithuanian Press Radio Ass'n VILTIŠ, Inc. (Non-profit) • Editor-in-chief: B. Gaidžiūnas • Subscription per year: \$10.00. Single copy 10 cents • Second Class Postage Paid at Cleveland, Ohio.

Sukaktuvinius metus baikim su 450 naujų skaitytojų

Visi pripažįsta, kad lietuviškieji laikraščiai yra patvariausios lietuviybės tvirtovės. Štai, kad ir Dirva, atšventusi 45 metų sukaktį, arba kiti, dar anksčiau pradėję eiti lietuviški laikraščiai. Jie visi per tą laiką ne tik nenulietuvėjo, bet priešingai — lietuviškuosius reikalus plačiau ir giliau svarsto. O tuo tarpu, kiek per tą patį laiką kūrėsi ir mirė lietuviškų organizacijų. Ir, lyg mūsų nelaimė, pastoviai tilo lietuviška malda ir giesmė pačių lietuvių dideliais ištekliais ir rankomis statytuose maldos namuose.

Kas nutilo — nebeprickelsim, o ką dar turim, reikia labai rūpestingai saugoti, kad ne trumpai dienai, bet ilgiems metams išlaikytume. Juk nežinia, kiek dar metų reikės be normalių ryšių su tėvyne gyventi ir kiek jėgų jos laisvės prikėlimui skirti.

Jei visi sutinkam, kad lietuviškieji laikraščiai yra patvariausios lietuviybės tvirtovės, tai jų stiprinimu ir reikia pasirūpinti. Pasirūpinti ne tik leidėjams, redakcijoms ir administracijos žmonėms, bet visiems skaitytojams ir visiems jo rėmėjams. Pasirūpinti ypač šiuo metu, kada ateina laikas laikraščių metines prenumeratas atnaujinti arba naujus laikraščius užsisakyti.

Dirva yra labai dėkinga visiems skaitytojams ir rėmėjams už parodytą jai didelį palankumą šiais sukaktuviniais metais. Į mūsų kvietimus atsiliopė tiek daug skaitytojų ir rėmėjų, kad kai kas iš pavydo net ir rimtai susirgti gali. Tat dėkodami už tą parodytą dėmesį savo laikraščiu ir dosnią paramą, sukaktuvinius metus norim baigti su 450 naujų skaitytojų. Atseit, už kiekvienus praėjusius Dirvos leidimo metus tik po 10 naujų skaitytojų.

Iš mūsų praktikos, jau pravedant kelius panašius naujų skaitytojų telkimo vajus, atrodo, kad užsimotas darbas pilnai galimas įvykdyti. Žinoma, kaip ir visur, reikia padirbėti. Juk kiekvienoj lietuvių kolonijoje, čia JAV ar kituose kraštuose, dar yra šeimų, kur Dirva nekaitoma, bet tikrai ją turėtų skaityti. Tat mes ir prašome visų mūsų rėmėjų, talkininkų, skaitytojų ir kitokių Dirvos bičiulių, pasidairyti po jų apylinkes, patalkinti neskaitantiems Dirvą užsisakyti arba bent atsiųsti tokių asmenų adresus. Mes jiems Dirvą kurį laiką nemokamai siuntinėsim, ir jie patys įsitikins, kad be Dirvos negalės apseiti.

450 naujų skaitytojų telkimo vajui skiriame 5 mėnesius. Tai bus šių metų lapkričio ir gruodžio mėnesiai ir ateinančių — sausio, vasario ir kovo mėnesiai. Laiko lyg ir nemažai, bet per mėnesį išeina 90, o per dieną trys nauji skaitytojai. Bet, kaip jau minėjau, talkinant jau įpratusiems talkininkams, tai pilnai įmanoma.

Visi nauji skaitytojai, per tuos penkis mėnesius, Dirvą gali metams užsisakyti su nuolaida — tik už \$8.00. Bet tokia nuolaida duodama tik metiniams skaitytojams. Pusmetiniai turi mokėti \$5.00. Tai taip pat su nuolaida, nes nuo šių metų pabaigos, kas mokės pusmečiais, tiems reikės mokėti \$6.00. Tai jau skaitytojams buvo anksčiau pranešta ir kai kas jau prie tokios nustatytos tvarkos jau prisitaiko.

Laikraščio nauji skaitytojai yra naujas kraujas ne tik laikraštį išlaikyti, bet ir jį gerinti. Dirva gali pasidžiaugti, kad to naujo kraujo per praėjusius dvejus metus, kada iš pagrindų buvo perorganizuotas Dirvos leidimas, nemažai įsipyė. Ir jei dabar, per penkis mėnesius, dar įpilsim 450, tai ir laikraščio išsilaikymas ir gerinimas bus pilnai patikrintas. Tat ir kviečiame į sukaktuvinių metų talks užbaigą. Padėkit kuo kas galit: vieni užsakydami Dirvą savo artimiesiems, kiti paragindami, tretį atsiųsdami galinčių skaityti adresus.

B. G.

KODĖL DR. J. VALIŪNAS, AP-SISPRENDE BALSUOTI UŽ DEMOKRATUS?

Dr. J. Valiūnas laikraščiuose rašo, kodėl jis būdamas respublikonu, rengiasi balsuoti už demokratų kandidatą sen. J. Kennedy, ragindamas ir kitus respublikonus juo pasekti, balsuoti ne už respublikonų kandidatą viceprezidentą R. Nixon, bet už senatorių J. Kennedy.

Perskaitęs minėtą straipsnį, taip ir nesupratau, kas paskatino gerb. daktarą keisti savo nuomonę ir ne tik pačiam balsuoti už J. Kennedy, bet ir kitus respublikonus raginti, kad

už jį balsuotų. Ar tik toji viena priežastis, kad vasarą ant Cape Cod jo vaikai žaisdavo su senatoriaus vaikais, ar yra ir kitų motyvų, kurių straipsnyje negalėjau išskirti?

Jeigu tik dėl vaikų turėjo keisti savo nuomonę, tai labai gaila, kad nepasitaikė proga dr. Valiūno šeimai vasarot ten, kur vasaruoja viceprezidento R. Nixono šeima, nes tuomet gal būtų apsispręsta balsuoti už pastarąjį. Palaikyti gerus kaimyninius santykius yra labai gražu ir girtina, bet vien dėl to keisti savo nuomonę, gal ir nevertėto.

Toliau gerbiamas daktaras rašo, kad senatorius J. Kennedy yra griežtas antikomunistas ir todėl nedarys komunistams jokių nuolaidų. Bet iš kitos pusės, ar viceprezidentas R. Nixon yra prokomunistas? Man atrodo, priešingai. Sen. J. Kennedy, dar nebūdamas išrinktas prezidentu Quemoj ir Matsu jau pažadėjo užleisti komunistiniui Ki-

S. Paulo moksleivių ateitininkų choras, vadovaujamas Elviros Kilčiauskaitės, gražiai atliko meninę programą Brazilijos lietuvių 35 m. imigracijos sukakties minėjime.

DARBŠTUMAS IŠKĖLĖ LIETUVIO VARDĄ BRAZILIOJE

Feliksas Čemarka

S. Paulo, Brazilija.

Kaip naujakuriai, atrodo, nesame verti papelkimo, nes Brazilijos miestai, o ypatinai S. Paulo, knibždėte knibžda įvairaus tipo lietuviškoms pramonės, prekybos, amatų ir kitokiomis įstaigomis. O žemės ūkyje pilna savarankiškų ūkininkų, pusininkų bei nuomininkų, kurie su pertekliumi galėtų užvesti lietuvių krautus miestuose savo pagamintais produktais.

Visi žino, kad čia, Brazilijoje, visą pilną paglemžia tarpininkai, o ypatinai nuo jų kenčia ūkininkai, išskyrus japonų kooperatyvą Kotioj. Mums dar daug ko trūksta, nes mes vis dar neturime laiko į tai įsigilinti ir gerai apgalvoti, skęsdami savo smulkiai asmeniškose reikaluose arba politikoje.

Drąsesniais užsimojimais ir bendromis jėgomis, mes galėtume greičiau pasiekti dar didesnio gerbūvio sau asmeniškai, ir dar aukščiau iškelti visos mūsų lietuvių kolonijos vardą Brazilijoje, bet tenka pripažinti, kad

daugelio mūsų užsimojimo stabdžiu yra trūkumas kvalifikuotų aukštesnio laipsnio specialistų, be kurių nei kultūrinis, nei ekonominis kolonijos gyvenimas negali pilnai išsivystyti ir klestėti mūsų pačių ir mūsų tėvynės naudai.

Dirbti reikia visur, kur būtum, nes tai yra gyvenimo pagrindas. Darbas nėra praeikimas, kaip kad tinginiai. postringauja, bet yra didžiausia palaima, nes darbas ne tik sustiprina žmogaus jėgas, bet ir žymiai pakelia žmogaus vertę.

Igimtas mūsų darbštumas ne tik iškėlė lietuvių vardą į pirmą planą, bet ir Brazilijos akse, bet galime jau pasigerėti, kad, palyginus, per taip trumpą laiką, žymi dalis Sao Paulo miesto namų, net visi priemiesčiai, yra mūsų — lietuvių rankose.

Ko mums trūksta? Pirmoje eilėje, kad miesto biznierių glaudžiau santykių su žemės ūkio produktų gamintojais, tai yra su lietuvių ūkininkais. Šis klausimas būtų išspręstas, jeigu atsirastų gerai susipažinęs su kooperacine organizacija ir panorėtų prisidėti prie šio klausimo išrišimo ir organizavimo.

Jeigu praityje mums būtų patsisek sukurti lietuvių žemės ūkio koloniją, kaip kad jas turi kitos tautos, tai šis klausimas būtų labai lengvai išrišamas.

nijai, kai tuo tarpu R. Nixonas žada jas ginti.

Neverta nuomonės keisti ir dėl to, kad sen. J. Kennedy savo priešrinkiminę propagandą kritikavo respublikonų administraciją už tai, jog pastarieji buvo pasižadėję, bet neišlaisvino Rytų Europos pavergtų tautų. Neteko niekur girdėti, kad respublikonai šį savo pažadą būtų atšaukę, lygiai kaip negirdėjau, kad senatorius J. Kennedy, tapęs JAV prezidentu, tuojuos pradėtų jas laisvinti.

J. Jaškauskas, Dayton

linčiųjų viltys nuėjo niekais.

Dalis tų žemės ūkio mylėtojų susispietė Barao de Antonina mišrioje kolonijoje, nes vėliau, įstviešpatavus diktatūrai, tautinių kolonijų steigimas Brazilijoje buvo įstatymais uždraustas.

Nežinia, ar dabar, iš naujai atvykusių lietuvių, atsirastų norinčių kurtis žemės ūkyje, jei įsikurtų tautinė lietuvių kolonija? Įvairių pasakorių jie yra įbauginę, ir dar neturėjo progos geriau pažinti šio krašto, daugumoje įsikurdami Rio de Janeiro ir S. Paulo miestuose. Tačiau, paprastam darbininkui, ne specialistui, prisigyventi čia nelengva, nes vien butų nuoma suėda didesnę dalį uždarbio.

Jei dar vėta būtų kurti savąją lietuvių koloniją, tai ar nebūtų laikas tą darbą pradėti bent dabar, susikūrus Brazilijos Lietuvių Bendruomenei? Kas galėtų ir turėtų tuo pasirūpinti?

Tam reikalui tinkamesnes turime dvi organizacijas: B. L. Bendruomenę ir Lietuvių Sąjungą Brazilijoje. Pastarosios jau pats vardas sako, kad ji turėtų būti visų Lietuvių Brazilijoje organizacija, nes tuo tikslu ji ir buvo įkurta. Ji galėtų būti pajėgi nuveikti didelius darbus, jeigu būtų atstatyta "veto" teisė, kuri kaip garantija, užkirsdavo kelią Lietuvos turto išparceliavimui, arba statuto pakeitimui.

Dar yra užsilikusios Lietuvių Sąjungos patalpos, kurių statyba pritaikyta mokyklai ir teltinka bet kuriam kultūros židinui panaudoti. Jos gali būti panaudotos ir bendriems kolonijos reikams. Reikalinga tik, kad kas nors šiuo klausimu rūpintųsi ir apie tai būtų daugiau aiškinamasi spaudoje.

RED. PASTABA. Feliksas Čemarka yra vienas iš senųjų lietuvių imigrantų Brazilijoje, savo laiku buvęs vienas iš aktyviųjų visuomenės veikėjų, dabar gyvenęs su žmona savo ūkyje Guayanazes, S. Paulo estade, 35 metų imigracijos jubiliejaus proga, F. Čemarka padovanojo Brazilijos Lietuvių Bendruomenei 32 istorinių foto-vaizdų albumą, kuriame atvaizduotas pradinis lietuvių veikimas Brazilijoje.

ŠIAIS SUNKIAIS LAIKAIS AMERIKAI VALDYTI REIKALINGI

PATYRĘ ŽMONĖS!

Lapkričio 8 balsuokime už RICHARD M. NIXON į prezidentus ir HENRY CABOT LODGE į viceprezidentus. Richard M. Nixon turi daugiausia patyrimo Amerikos vidaus ir užsienio politikos darbe.

RICHARD NIXON

nuo 1952 metų yra viceprezidentas. Jis du kart pavadavo patį prezidentą. R. M. Nixon pavaduodamas JAV prezidentą aplankė penkiose kontinentuose 54 valstybes. R. M. Nixon gerbia asmenines žmogaus teises, kurios iškėlė Ameriką į didžiausią pajėgą pasaulyje. Jis yra už tai, kad valstybės imtųsi didesnės atsakomybės reikaluose, kurie joms patikėti mūsų konstitucija.

Gera atsimename paskutinį dvidešimtmetį. Demokratams valdant komunistai grobė vieną valstybę po kitos. Demokratų valdymo laikais laisvės nustojo ir Lietuva bei kitos Rytų ir Centro Europos valstybės. Į komunistų nagus pateko ir didžioji Kinija.

1952 metais į valdžią atėjo respublikonai. Jie sustabdė komunistų tolimą agresiją. Užkirta bet kokius pavojus taikai Formozoje, Quemoj ir Matsu, taip pat Lebanone, Irane, Jordane; užbloko komunizmą Trieste, Guatemala.

Prezidentas Eisenhoweris apie Nixoną išsireiškė: "Nebuvo Amerikos istorijoje žmogaus, kuris turi tokią rūpestingą pasiruošimą, kaip viceprezidentas R. NIXON eiti prezidento pareigas.

Henry C. LODGE gerai pažįstame iš nepalaužiamos jo kovos prieš komunizmą Jungtinėse Tautose.

LIETUVIAI-LIETUVĖS! Lapkričio 8 atlikime savo pilietinę pareigą — balsuokime už Richard M. NIXON į prezidentus ir Henry C. LODGE į viceprezidentus. Balsuokime už visus respublikonų kandidatus ir tuo patikrinsime Amerikos gerovės kilimą kitiems ketveriems metams, užkirsime kelią tiems, kurie nori nusileisti komunizmui.

HENRY C. LODGE

turi 17 metų įstatymų leidimo praktikos. Septyneris metus buvo Massachusetts valstybės legislacijos nariu ir 12 metų JAV Senate. Paskutinius 7 su puse metų atstovavo JAV Jungt. Tautose.

ALL AMERICAN COMMITTEE
LITHUANIAN DIVISION

FILATELIJOS KAMPELIS

ANT. BERNOTAS

(12)

JUNGTINĖS AMERIKOS
VALSTYBĖS

per paskutines tris savaites išleido šiuos pašto ženklus:

spalio 18 d. -- 100 metų su-
kakčiai paminėti nuo "Boys'
Clubs of America" organizaci-
jos įsteigimo, su berniuko veido
profilu ir įrašu, 4 centai;

spalio 20 d. -- pirmoji Ame-
rikos pilnai automatine pašto
įstaiga Providence, R. I., su
tos įstaigos vaizdu, -- 4 centai;

spalio 26 d. -- 4 ir 8 c. "lais-
vės kovotojų" serijoje Suomijos
maršalui Mannerheimui pa-
gerbti, su jo atvaizdu;

lapkričio 1 d. -- mergaitėms
skautėms pagerbti, su jų orga-
nizacijos ženklu, -- 4 centai;

lapkričio 2 d. -- 4 ir 8 c.
"Laisvės kovotojų" serijoje Ita-
lijos patriotiui G. Garibaldi pa-
gerbti, su jo atvaizdu, ir

lapkričio 4 d. -- su neseniai
mirusio senatoriaus Walter F.
George atvaizdu, -- 4 centai.

Maršalas baronas Carl Gustaf
Emil Mannerheim (1867 - 1951)
Suomijoje labai gerbiamas žmo-
gus. Savo karinę karjerą jis pra-
dėjo mokydamosis suomių auto-
nominės kariuomenės kadetų mo-
kykloje, 1886 m. perėjo tarnauti
į rusų kariuomenės kavaleriją.
1904 m. dalyvavo rusų -- japonų
kare, I-jo Pas, karo metu kovė-
si Austrijoje ir Rumunijoje.

1918 m. grįžo namo ir buvo
paskirtas Suomijos kariuomenės
vadu. Suorganizavo suomių kari-
uomenę ir šaulius ir dalyvavo
nepriklausomybės, kovose su ru-
sais, 1933 m. pakeltas į marša-
lus, 1939 - 40 metų žiemos
kare, kaip kariuomenės vadas,
kovėsi su Suomiją užpuolusiais
bolševikais. 1944 m. buvo išrink-
tas Suomijos prezidentu.

Lietuva Mannerheimą 1927 m.
apdovanojo Vyčio Kryžium, o
Šaulių Sąjunga -- auksiniu ženk-
lu.

Kadangi dabar JAV išleistuose
pašto ženkluose Mannerheimas at-
vaizdas medalijone nedidelis, čia
duodame pačios Suomijos 1952
m. išleistą p. ženkla su jo at-
vaizdu.

IZRAELIS

Žydų Naujų Metų (5721) pro-
ga išleido 3 pašto ženklų seri-
ją su senovės žydų karaliais --
Saulium, Dovydu ir Saliamonu.

Čia matome 25 agorotų pašto
ženklą su karaliumi Dovydu,
skambinančiu arfą. Žinoma, nė

vienas šių karalių nė savo port-
retų, nė statulų nepaliko, tačiau
dailininkas, piešęs šiuos ženklus,
naudodamasis Senojo Testa-
mento tekstais, pasistengė juos
taip atvaizduoti. Visi karaliai
piešti mozaikos būdu, atrodo, lyg
būtų sudėti iš spalvotų stiklo
gabalių.

Dovydas (apie 1042 - 972 pr.
Kr.), vienas žymiausių Izra-
elio valdovų, poetas ir prana-
šas, gimė Betliejuje iš Judo gi-
minės. Iš jo giminės turėjo gimti
Mesijas. Jaunas būdamas ganė
tėvo bandą, vėliau buvo ginkla-
nešiu pas karalių Saulių ir vedė
jo dukterį. Žuvus Sauliui, buvo
paskelbtas žydų karaliumi ir sos-
tinę perkėlė į Jeruzalę. Kovėjo
su filistiečiais, edomiečiais, a-
moniečiais ir kt. Senatvėje sos-
tą perleido sūnui Saliamonui.

Dovydas, gailėdamasis už pa-
darytas įvairias nuodėmes, pa-
rašė keletą puikių psalmių
kuriose tarp kitko pranašavo ir
apie Kristaus atėjimą. Prisi-
minkime maldaknygėse randa-
mas 7 Dovydo psalmes.

LENKIJA,

nors ir būdama komunistinė,
išleido puikią ir tikrai dėmesio
vertą, 6 pašto ženklų ir 1 blo-
ko religinę seriją su žinomo
vokiečių skulptoriaus Veit Stos-
so kūrinių. Visi šie jo kūriniai
yra išskatuoti medyje ir ran-
dasi šv. Marijos bažnyčioje, Kro-
kuvoje.

Pašto ženkluose matome: Ap-
reiškimą, Kristaus gimimą, Tris
Karalius, Prisikėlimą, Dangun
žengimą, šv. Dvasios atsiuntimą
ir Marijos mirtį.

Viršų parodytas 20 grošų paš-
to ženklas su skulptūra "Apreiš-
kimas".

Veit Stoss (lenk. Wit Stwosz,
1445-1533) gimė Niurnberge, Vo-
ketijoje. Ten pat baigė ir skulp-
toriaus mokslus. Nuo 1477 iki
1496 (su 3 metų pertrauka) jis
gyveno Krokuvoje, Lenkijoje, kur
šv. Marijos bažnyčioje sukūrė
didįjį ir šv. Stanislovo altorius,
iš medžio išskaptuodamas puik-
ius Naujojo Testamento vaiz-
dus, o Vavelio katedroje iš rau-
donojo marmuro iškalė Lenkijos
karaliaus ir Didž. Lietuvos Kun-
igaikščio Kazimiero IV antka-
pį.

Kiti jo kūriniai yra Gniezno
katedroje ir įvairiose bažny-
čiose bei muziejuose Niurnber-
ge, Bamberge ir Schwabache.

MAROKAS

Pereitame Filatelijos Kam-
pelyje kalbėjome, kaip arabai,
besiplėsdami Viduržemio jūros
pakraščiais, pasiekė Atlanto van-
denyną ir Ispaniją, kur įkūrė
savus miestus ir valstybes.

Šiomet Marokas (su vienu me-
tų pavėlavimu) išleido 5 pašto
ženklų seriją, kuria pami-
ma 1100 metų sukaktis nuo Kara-
ouinyne (kitais Karueein ir Karu-
wiyin) universiteto įsteigimo Fez
mieste.

Iš LB Clevelando Apylinkių
veiklos

Neurai, gegužinėm rengi-
mi vietos savininkai, šiais
metais jau antra kartą pa-
aukojo 10 dol. LB kultūri-
niams reikalingam.

I-os ir II-os apylinkių
valdybos dar kartą kviečia
lietuviškąjį jaunimą lanky-
ti aukštesniuosius lituanis-
tinius kursus. Pamokos
vyksta kiekvieną antradienį

Pats Fezo miestas buvo įsteig-
tas Idriso II-ojo 807 metais,
gi jo universitetas 859 m. Pra-
džioje šis universitetas garsėjo
kaip islamo religijos ir arabų
mokslų -- filosofijos, matema-
tikos, medicinos ir astronomijos
skleidimo centras, bet vėliau su-
nyko, o dabar tik garsas belikęs.
Šiuo metu yra ir kiek studentų,
kurie mokosi islamo religijos.

Pašto ženkluose matome svar-
besnius istorinius šio universite-
to pastatus, išpuoštus arabesko-
mis, 30 frankų p. ž. matome da-
lį universiteto pastatų ir aukštą
bokštą.

VIRŠUJE: Dail. V. Raulinai-
tis prie K. Šimonio paveikslo
"Rytas" reprodukcijos, kurią nu-
piešė clevelandiečių L. ir A. Sa-
gių namo saliono sienoje.

KAIRĖJE: Dail. V. Raulinaitis
taip pat nupiešė Sagių namo vir-
tuvės sienoje Vilniaus vaizdą.
Prie stalo sėdi: Aldona ir Vy-
tautas Raulinaičiai, Liudas ir
Aleksandra Sagių.

Charles Brown

kandidatuoja į Juvenile
Court teisėjus. Jis yra bai-
gęs Catsedra Latin 1941 ir
John Carrol Universitetą
1948 m. Teisės mokslus bai-
gė Cleveland Marshall Law
School 1953 m. Tais pačiais
metais gavo advokato tei-
ses. Yra Antrajo pasaulinio
karo veteranas.

Juvenile Court darbui yra
pasiruošęs, turi 12 metų
praktikos čia stažuodamas
ir gindamas bylas. Sk.

LIETUVIŲ KLUBAS
ir
SVETAINĖ

Lietuvių Svetainėje renkite lietuviškus parengi-
mus, o poilsį praleiskite tarp savųjų Klube.

— Cleveland —

6835 Superior Avenue

EX 1-1143

P. J. KERSIS

609 Society for Savings Bldg. — Cleveland, Ohio

Ofiso telef.: MAIN 1-1773

Rezidencija: OL 7-2521

Norėdami pigiai pirkti namus mieste arba priemie-
čiuose, kreipkitės į mane, gausite pigią kainą. Taipgi gausit
patarnavimą įvairiuose apdraudos-insurance reikaluose.

Sutaisau paskolas pirmo morčio. Patarnavimas ir iš-
pildymas garantuojama. Kreipkitės į mane telefonu arba
asmeniškai.

EAST CLEVELAND - EUCLID & SUPERIOR AVE.

SAVINGS
EARNOPEN EVERY SATURDAY
UNTIL NOON

4%

SUPERIOR
SAVINGSACCOUNTS
INSURED TO
\$10,000HOME AND
REMODELING LOANS

CORNER 68TH - SUPERIOR AVENUE

JAKUBS & SON

FUNERAL HOMES

Vėsinamas oras Jūsų patogumui

Della E. Jakubs & William J. Jakubs

Licensijuoti laidotuvių direktoriai ir balsamuotojai
35 metai simpatingo ir rimto patarnavimo.

6621 Edna Avenue
EN 1-1763936 East 185 St.
KE 1-7770

Congressman FRANCES P. BOLTON

A Leader in Domestic Affairs

★ Voted for more social security benefits, pay
raises, more highways, easier home financ-
ing, and other bills to help YOU!

★ Introduced bill to create US Cadet Nurse
Corps; helped bring 2 new VA hospitals
to Cleveland.

★ Supported Federal-State medical care for
the aged.

Vote to keep her human touch, as your
personal representative in Congress!

ENDORSED BY CLEVELAND PLAIN DEALER — CLEVELAND PRESS — GREATER
CLEVELAND NEWSPAPER ASSOCIATION

BOLTON FOR CONGRESS COMMITTEE —
KENNETH J. SIMS, CHAIRMAN

Dirvą pasiūlyk savo
kaimynui susipažinti

KAS IR KUR?

• Pietų Amerikos lietuvių kongreso, įvykstančio gruodžio 3-5 dienomis Buenos Aires mieste, Argentinoje, numatyta programa: **gruodžio 3 d.** Svečių priėmimas, vainiko uždėjimas ant San Martin paminklo; vakare iškilmingas kongreso aktas salėje; sveikinimai, paskaita, pranešimai, rezoliucijos. **Gruodžio 4 d.** Sekmadienį. Iškilmingos pamaldos; bendri pietūs salėje ir vakare didinga meninė programa. **Gruodžio 5 d.** Ekskursijos su svečiais po Buenos Aires miestą ir draugijų lankymas.

• **Dr. Jokūbui Mikelėnui**, Lietuvos evangelikų reformatų kolegijos pirmininkui, spalio 16 d. suėjo 75 m. amžiaus. Sukaktuvininkas gyvena Chicagoje.

• **Aldona Venclauskienė**, po sėkmingai padarytos jai sunkios plaučių operacijos, sveiksta Wallum Lake (Rhode Island) sanatorijoje. A. Venclauskienė yra išklausiusi Vytauto D. Universitete humanitarinių mokslų kursą, Heidelbergo Universitete (Vokietijoje) gavusi vertėjų instituto diplomą ir JAV baigusi Clarko Universitetą (Mass.) bakalaureato laipsniu. Ji ir jos vyras Adolfas Venclauskas tarnauja Clarko Universiteto bibliotekoje, gyvena Worcesteriye (Mass.).

• **Trijų solistų koncertas:** D. Stankaitytės, S. Baro ir J. Vaznelio įvyksta Detroito lapkričio 12 d. (šeštadienį), 8 val. vak. Harmonie Club — 267 E. Grand River. Rengia birutietės. Po koncerto šokiai.

• **Dr. C. K. Paulis**, iš Taylor, mokėdamas už Dirvą atsiuntė ir \$5.00 auką.

L. S. T. Korp! Neo-Lithuania šventė New Yorke
Lapkričio 12 d., 6:30 val. vak., Cypress Manor salėje — 1710 Cornelia St. (kam-pas Cypress ir Myrtle Avenue) Ridgewood, New York, įvyks L. S. T. Korp! Neo-Lithuania New Yorke metinė šventė.

VALSTYBĖS SEKRETORIAUS PAVADUOTOJAS, FRANCIS O. WILCOX PRIĖMĖ PET SEIMO DELEGACIJĄ

Penktadienį, lapkričio 4 d., Valstybės Sekretoriaus pavaduotojas ir JAV Delegacijos Jungtinėse Tautose narys, Francis O. Wilcox, priėmė Vaclovą Sidzikauską, PET Seimo pirmininką, ir dar du to Seimo narius.

PET delegatai išdėstė p. Wilcox Sovietų pavergtųjų tautų nusistatymą ir pageidavimus ryšium su būsimais debatais Jungtinių Tautų Generalinėje Asamblėjoje kolonizmo panaikinimo klausimu. Palistas buvo ir Vengrijos klausimo svarstymas Jungtinėse Tautose.

Ta proga jie įteikė Valstybės Sekretoriaus pavaduotojui PET Seimo pilnates š. m. spalio 24 d. priimtą rezoliuciją ir memorandumą Sovietų Rusijos kolonistinių užmačių, ypač Centro ir Rytų Europoje, klausimu.

ŽALGIRIO MŪŠIO MINĖJIMAS ROCHESTERYJE

Žalgirio mūšio 550 m. sukakties minėjimą Rochesteriye, N. Y. suruošė vietos LVS-gos Ramovės skyriaus iniciatyva susiorganizavęs komitetas iš Ramovės ir Bendruomenės valdybų bei vietos visuomenės atstovų. Minėjimas įvyko rugsėjo 10-11 d.

Šeštadienį šv. Jurgio parapijos salę pripildė minėjimo dalyviai iš Rochesterio ir apylinkių pirmą išklausė dvi trumpos paskaitas. Rochesterio un-to profesorius dr. Antanas Klimas angliškai nupasakojo mūšio pasirošimus ir jo eigą. Istorikas Aloyzas Jančys lietuvių kalba įdomiai paaiškino Žalgirio mūšį ir jo pasėkas Lietuvos istorijai tuometinės Europos politinės raidos įtakoje.

Antroji dalis atnešė mažai Rochesterio lietuvių kolonijai rektą meninį skanėstą -- Toronto Varpo choro koncertą. Tiek pradžioje girdėtas lietuviškas dainas, išpildytas mišraus choro, tiek ir operų ištraukas, dainuotas ir vyrų, ir mišraus choro, publika priėmė veik su vienodu

Žurnalistas Algirdas Titas Antanaitis Chicagoje susituko su Aukse Rimkute. Vestuvinėje puotoje buvo daug svečių, ir jaunieji susilaukė daugybės sveikinimų. Sveikino spaudos, įvairių organizacijų atstovai ir visa eilė artimų bičiulių. Nuotraukoje jaunavedžiai pamergių ir pabrolių būry. Iš kairės į dešinę: J. Pivariūnas, V. Duobaitė, V. Antanaitis, D. Lukošūnaitė, jaunavedžiai Algirdas ir Aukšė Antanaičiai, A. Antanaitytė, L. Rimkus, I. Pociūtė, L. Šlenys.

Nuotr. V. Noreikos

Lietuviška daina tautiškai atgaivino Baltimorės lietuvius

Kad ir kažin kaip dypiečiai būtų tautiškai nublėję ir sumaterialėję, lietuviška daina dar pajėgia juos išjudinti, jos dar klausio, nes daugumas kilę iš

kaimo. Tuo tarpu šiaip kokio prakalbininko bei pamokslininkavimo nebori klausyti, nes ne vienas jų laiko save "gudresniais" tapę. Dainą gi jaučia, nes ji šneka, laša į širdį sunkiais, kaip rasa, lašais. Lietuviška melodija mums patraukli, nes daina lietuvių lydo per jo paties, kaip žmogaus, gyvenimą ir per visos tautos istoriją. Būdamas sielos dalimi, daina jam geriau suprantama už knygą ir propagandą.

Scenų dainininkai, o salė klausytojai, senoji ir jaunesnioji karta -- visi jaučiasi vienu ryšiu, kaip siūlais, sumegsti. Publika ne tik girdi, bet jaučia ir ką daininkas jaučia: tuo pačiu jausmu gyvena ir dainininkai scenoje ir žmonės salėje. Užtat buvo gausiai ir su įkarščiu plovama. Iš publikos girdėjosi: "Jau man delnai sutino", "Jau ir man delnai dega". Žinomas "Dirvos" rėmėjas J. Lieutvinkas, susilavėjęs pasakė: "Už tokį koncertą reiktų mokėti 5 dol. (bilieto kaina buvo tik 1,50 dol.).

Philadelphiačių sambūrį sudarė 54 dainininkų choras ir dvi solistės. Tokios rūšies kultūrinę pramogą baltimoriečiai turėjo tik prieš kokį pusmetį metų, kada tas pats choras čia lankėsi pirmą kartą. Žodis "tas pats" tinka tik dirigentui Leonui Kauliniui, gi daugumas dainininkų jau kiti. Rengėjai (Baltimorės L. Bendruomenės Apylinkė) šį įvykį smarkiai garsino. Tad dar ir dėlto žmonių prisirinko tirštai virš 300, -- retai kada anks-

čiau tiek būdavo. Čia pat, salės gale, buvo užkandžių, kuriais pertraukų ir vėliau šokių metu visi galėjo vaišintis.

Publika gėrėjosi gražaus jaunimo telkiniu scenoje ir kartu pavydėjo, kad baltimoriečiai neturi tokio choro. Bendruomenės pirmininkas V. Volertas įvado pratarinėje paminėjo, kad šiame chore, šalia pradinę mokyklą lankančių, dainuoja ir kolderžų baigusieji. Ypač karštais plojimais susirinkusieji sveikino lietuviškai dainai palaikyti pasiaukojusią visą šalčiūnų šeimą: chore dalyvauja motina, dvi dukterys ir tėvas.

Svečiai padainavo 15 harmonizuotų liaudies ir vieną kitą šiaip dainą -- šių garso menininkų (kompozitorių): Br. Budriūno, J. Dambausko, J. Gruodžio, J. Gudavičiaus, J. Naujalo, M. Petrausko, Č. Sasnausko, St. Šimkaus (2 dainas), J. Švedo, A. Vanagaičio (2 dainas), J. Zdanio (2 dainas) ir J. Žilevičiaus. Klausytojai ypač buvo sužavėti Č. Sasnausko "Karvelėliu" ir J. Gudavičiaus "Kur giria žaliuoja" -- jas reikėjo kartoti. "Karvelėlis" -- išpildymo atžvilgiu sunki daina. Dėlto dabar ji retai girdima. Bet šį kartą ji buvo nusisekusi. Solo vaidmenį šioje dainoje jautrus ir malonus O. Šalčiūnienės balsas visai tiko.

Choro pasirinktieji dalykai buvo geri, tarp jų netrūko įvairumų. Vienur iš dainos dvelkia liūdesys dėl prarastos tėvynės. Ramios dainos kaitaliojosi su smagesnėmis: čia suskamba Lietuvos kaimo atšvaitai, žinims lojant, gaidžiams giedant ir vėjui užiant, grakšti bernelio ir mergelės romantika: kitur vėl persimeta, kaip "Laisvės dainoj" (J. Žilevičiaus) ir ryžtingą pakilimą -- "Išplėskim tėvynę iš priešo nagų!"

Vaidzas būtų visiškai pilnas, jei į programą būtų buvusi įtraukta, Č. Sasnausko "Kur bėga šešupė". (Ši lietuviška dainų karalienė kažin kodėl dabar lyg ir užmesta. Jos nebuvo I-sios dainų šventės Chicago repertuare, Galia, kad ji nenumatoma dai-

nuoti ir antrojo dainų šventėje, rengiamojo ateinančiais metais). Choro vadovu L. Kauliniui šventimas bet koks pretenziškumas, savo laikysena jis perdėm kuklus. Plojant, vis traukiasi į pat scenos pakraštį, mostu rodydamas į dainininkus, suprask: ne jam, o jiems priklauso nuopelnai, nors be jo vis tiek nebūtų choro. Diriguoja santūriai, paprasčiausiais judesiais palai-kydamas muzikinę slinkį ir įvesdamas reikiamą vieton balsus. Jis pats toks lengvutis, kad, rodos, pakils balsų sparnais ir nuskris į apdainuojamus laukus.

Kai visai nežinai, žmonės, šalia tavęs sėdinčius, o įsiklausai į dainą, tai, rodos, čia pat, už scenos, teka upės, tyso žaliuojančios pievos, šlama miškai -- visai tave nukelia, kur matai Lietuvos padangę, visai ne čia pasijunti esąs. Tikrai toks, sakykime, trigubas menas pajėgia tautai atlikti: dainos turinys, pats lietuviškas dainavimas ir tautinių apdarų spalvingumas, kuriuo buvo pasipuošę visos daininkės. Čia veikia iš vien poezija, muzika ir tapyba.

Kai klausomės svetimų melodijų, tai vertinam tik išpildymo kokybę, daininkų (solistų) bendrą pajėgumą. O kai pats lietuvis dainuoja lietuviui, prabyla ir paties klausytojo širdis, jo būseną tada visai kitokia: jis atkeliamas, kur jo paties kadaise svajota, kentėta. Čia jau ne tik gėrėjimasis, bet ir jo paties gyvenimo dalis.

Vieną kitą choro trūkumą pagausina ir nuneša bendras dainos sriautas, kaip vėjas, klausytojų nę nespėjus pastebėti nei susigaudyti -- savo pakilusios dvasios jis būna perneštas per tas silpnės vietas.

L. Kaulinio įdėto darbo negali įvertinti jokia padėka -- nei gėlės (kurių jam buvo įteikta) nei šiaip koks atlyginimas. Sambūrio priešaky jis jau nuo pat jo įsisteigimo prieš 10 metų. Smulkiniškė B. Pumpolytė, kaip ir per ankstesnę čia pasirodymą, blizgėjo savo technika. Šiam neabejotinam talentui, kuriam dar tik 16 metų, gimtas mozartiškos dinamikos lankstumas bei lengvumas. Perteikiant St. Šimkaus "Plaukia sau laivelis" lyg ir buvo nepakankamai įsijautusi. Bet tatal atpirko jos tautiniai drabužiai, su kuriais ji atrodė tikrai karališškai -- kaip kokia kunigaikštystė iš istorinės Lietuvos. Kilojant stryką, bangavo plačios jos apdaro rąkovės, suteikdamos grakščiai valdomam smulkui ypatingą žavesį.

Antroji vakaro solistė, taipgi antrą kartą čia viešinti O. Matijošaitytė, mezo-sopranas, į savo atliekamus dalykus atrodė įsijgyvenusi. Aukštesniuose pakilimuose jos balsas skaidrus ir stiprus, tik žemesniame registre prasismelkdama šešėliuotumas. Tai savybė, kuri operos dirigento galėtų būti pritaikyta tam tikriems vaidmenims.

Sambūrio vadovo duklė Kaulinytė abiems solistėms buvo pagal dovę fortepijonu. Atidžiai ir rūpestingai vykdė savo uždavinį. Tik gal dėl įgudimo stokos tokiame vaidmeniu, kai kur stipriau paspaudžiant klavišus, smulkiniškė buvo šiek tiek slopinama. Pianistės tautinio apdaro atspalvis puikiai derinosi prie jos šviesaus gymio. B. Pumpolytė su gėlėta prijuoste ir Kaulinytės apdarai buvo reto gražumo vaidas -- tikra lietuviško meno klasika.

Apskritai, grožio, kuris scenoje sklinda iš lietuviško tautinio apdaro, neatstos jokie baliniai drabužiai. Nuo raštuotų audinių rodos, varvėte varva nepaprastos puošmenos.

Lietuviškas dainavimas, kaip viesulas braujasi per mažiausius mūsų sielos plyšelius, įpūsdamas prigesusias lietuviškas anglis. Taip ir šį kartą. Pervieną vakarą perūžė -- pertraukė srovė -- ir visi pasijuto tautiškai atgaivinti, atšviežinti. Blėstantią lietuviškos ugnelę tik daina pajėgia įpūsti. Kitam ir ašara pasirodo.

Lietuviškose dainose nestinga nei romantikos nei lyrikos nei dramatikos, nes čia reikiasi visas gyvenimas: darbai, meilė, kančia ir karas. Neteisingi yra tie, kurie mėgina aiškinti, kad liet. liaudies daina mums "atsibodusi", atgyvenusi. Žinoma, nutautėjant, nyksta dainai jautrumas, taip kaip žmogui mirštant silpnėja širdies plakimas.

J. Paukštaitis

Respublikonų kandidatui į viceprezidentus Cabot Lodge lankantis Philadelphiaje, S. Jurskytė lietuvių vardu įteikė jo žmonai gėlių. V. Gruzdžio nuotrauka

DETROIT

Lapkričio 23-sios -- Karuomenės šventės minėjimas Detroito, šiais metais bus lapkričio mėn. 20 dieną.

Minėjimas prasidės 11 val. pamaldomis šv. Antano parapijos bažnyčioje. Tuoj po pamaldų, buvusioje lietuvių svetainės salėje, bus pagerbimas žuvusiųjų savanorių, karių, šaulių ir partizanų. Po pagerbimo, pulk. J. Šepetys skaitys paskaitą: Žalgirio mūšis, pa-iliustruodamas savo paskaitą brėžiniais bei shemomis.

Šį minėjimą ruošia Detroito ramovėnai, prašydami visą miesto ir jo apylinkių lietuvių visuomenę dalyvauti.

Primenama, kad prie šv. Antano ir Dievo Apvaizdos

Ramovės Valdyba

Po Aldonos Stempužienės ir Stasio Baro koncerto Bagotoje Colon teatre, koncertų rengėjas kun. M. Tamošiūnas, Aldona Stempužienė ir Kolumbijos simfoninio orkestro dirigentas Olav Roots. Abu solistai ir lietuvių kompozitoriai -- modernistai Viktoras Banaitis, Vladas Jakubėnas ir Jonas Švedas, kurių kūrinius dainininkai išpildė, susilaukė Kolumbijos muzikos kritikų gerų įvertinimų.